

Banko garantija: *solvet et repete* principo reikšmė ir reguliavimo problematika

Giedrius Nemeikšis

Kazimiero Simonavičiaus universitetas, Dariaus ir Girėno g. 21, LT-02189 Vilnius, Lietuva

The article has been reviewed.

Received on 25 August 2020, accepted on 21 September 2020

Anotacija

Ekonominės krizės, pandemijos turi neigiamos įtakos verslams, todėl banko garantijos, kaip saugiausio prievolių įvykdymo užtikrinimo instrumento dėl *solvet et repete* principo, poreikis ir reikšmė pasaulyje auga, o kartu tai skatina tinkamai įvertinti Lietuvos ir kitų šalių reguliavimus šiuo klausimu, kai Lietuvos teisės doktrinoje tokių tyrimų nėra. Todėl šiame straipsnyje apžvelgiami *solvet et repete* principo reikšmė banko garantijos teisiniuose santykiuose tarptautinėje komercinėje praktikoje ir jo reguliavimo problematika Lietuvos teisėje ir kitų šalių kontekste.

Pagrindiniai žodžiai: banko garantija, pirmo pareikalavimo garantija, prievolių užtikrinimas, *solvet et repete* principas.

Įvadas

Temos aktualumas. Pasaulinė ekonominė krizė, prasidėjusi 2008 metais, kurios padaryta žala ekonomikai yra juntama iki šiol, taip pat šią situaciją sunkina pasaulinėje žiniasklaidoje pasigirstantys ekonomikos specialistų perspėjimai apie atslenkančią antrąją pasaulinės ekonominės krizės bangą, kuri, tikėtina, dar labiau sukrestų pasaulio ekonomikas ir visą civilinę apyvartą (žr. „Strategic Culture foundation“ straipsnis „The Second Wave of the Global Financial Crisis Is Just around the Corner“), be to, vis stiprėjanti COVID-19 viruso neigiama įtaka ne tik nacionaliniams ekonomikos rodikliams, bet ir pasaulinei ekonomikai, verčiantys verslus stabdyti veiklą ar net ją nutraukti (žr. BBC portalo straipsnis tema „Coronavirus: A visual guide to the economic impact“), ir tarptautinės žiniasklaidos perspėjimai apie artėjančią antrą šio viruso bangą, kuri dar labiau paveiks tarptautinę ir nacionalines ekonomikas (žr. BBC portalo straipsnis tema „Coronavirus: What is a second wave and is one coming“). Tai turi nemažą įtaką verslui, siekiančiam patikimai veikti nuolat kintančiomis ekonominėmis sąlygomis. Dėl

to, esant tokiems santykiams, kada kreditoriaus pasitikėjimas skolininku gerokai sumažėja, prisiimtų prievolių papildomas užtikrinimas tampa kaip tik tuo veiksmu, kuris padeda ne tik atsirasti naujiems civiliniams teisiniams santykiams, bet ir sumažina sandorio neįvykdymo riziką. Būtent dėl to auga banko garantijos, kaip saugiausio kreditoriui prievolių įvykdymo užtikrinimo instrumento būtent dėl *solvet et repete* principo, poreikis visame pasaulyje. Būtent dėl to tarptautinėje komercinėje praktikoje egzistuoja trys pagrindiniai šaltiniai, kurie apibrėžia ir sudaro pagrindą funkcionuoti banko garantijai: 1) Jungtinių Tautų generalinės asamblėjos 1995 m. gruodžio 11 d. rezoliucija Nr. 50/48 Niujorke patvirtinta Tarptautinės teisės komisijos parengta Konvencija „Dėl nepriklausomų garantijų ir akreditavimų“ (toliau – UNCITRAL konvencija), kuria buvo siekiama harmonizuoti ir modernizuoti nepriklausomų garantijų (banko arba pirmo pareikalavimo garantijų) ir akreditavimų reguliavimą tarptautinėje prekyboje; 2) Tarptautinių prekybos rūmų 1991 m. parengtos Vienodų garantijų pagal pareikalavimą taisyklės (toliau – URDG taisyklės), skirtos išimtinai taikyti tik pirmo pareikalavimo garantijoms; 3) Europos civilinio kodekso tyrėjų grupės ir Europos privatinės teisės tyrėjų grupės paskelbtas Bendros pagrindų sistemos projektas: Europos teisės principai asmeninių prievolių užtikrinimo srityje (toliau – PECL projektas), kuriame pateikiamos specialios nuostatos, skirtos nepriklausomoms asmeninio pobūdžio prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonėms pagal pirmą pareikalavimą, ir tai mokslinė Europos privatinės teisės studija, skirta sustiprinti Europos Sąjungos narių nacionalinę privatinę teisę. Pažymėtina, kad banko garantijos sąvoka paprastai vartojama nacionaliniuose įstatymuose ir jau minėtos pirmo pareikalavimo garantijos ar nepriklausomos garantijos, ar PECL projekto vartojamos dar abstrak-

tesnės sąvokos yra viena kitos alternatyva ir iš esmės reiškia tuos pačius teisinius santykius. Tokios banko garantijos instrumento vienodinimo tendencijos tarptautinėje komercinėje praktikoje nulemia objektyvų poreikį išanalizuoti Lietuvos teisėje numatyto specialaus banko garantijos teisinio reguliavimo atitiktį tarptautinės komercinės praktikos nustatytiems standartams, šio straipsnio analizę apribojant tik vienu pagrindiniu *solvēt et repete* principu, kuris yra būdingas tik banko garantijai, kadangi iš esmės apibrėžia banko garantijos veikimo pagrindą. Būtina pažymėti, kad būtent šio principo tinkamas suregulavimas nacionaliniuose įstatymuose, atsižvelgiant ir į tarptautinius standartus, turi esminę reikšmę tinkamam banko garantijos veikimui ir apskritai jo egzistavimui nacionalinėse teisinėse sistemose, dėl ko šiam klausimui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys. Taip pat siekiant išsamesnių ir įvairiapusių tokios analizės rezultatų, Lietuvos teisinį reguliavimą nagrinėjamu klausimu tikslinga įvertinti kartu su keletu kitų Europos valstybių, kurios savo nacionalinėje teisėje turi banko garantijos įstatyminį reglamentavimą, t. y. Rusijos, Latvijos, Čekijos ir Vengrijos, nacionalinių teisinių sistemų patirtimi šiuo klausimu.

Probleminė situacija. Nors *solvēt et repete* principas yra būtina sąlyga tinkamam banko garantijos veikimui, jo reikšmė ir specifika yra pabrėžiami tarptautinėje komercinėje praktikoje ir teisės doktrinoje, tačiau Lietuvos teisės doktrinoje šiam klausimui nėra skiriamas dėmesys, įvertinus tai, kad nacionaliniame reglamentavime yra numatytas specialus banko garantijos reguliavimas.

Temos naujumas, iširtumas. Negausiuose Lietuvos moksliniuose tyrimuose nėra išsamiai analizuojami banko garantijos teisiniai santykiai, todėl *solvēt et repete* principo reikšmei, ypatumams ir problematikai neskiriamas reikiamas dėmesys. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK) nuostatos, reguliuojančios garantijos teisinius santykius, daugiausiai komentuojamos studijų procesui skirtuose leidiniuose, kuriuose bendrais aspektais nagrinėjami prievolių užtikrinimo būdai (žr. Juodka, 2006; Ambrasienė ir kt., 2006) arba tarptautinių atsiskaitymų tematika (žr. Katkus, 2000; Šatas 2004), LR CK komentare (žr. Mikelėnas, 2003). Tokie moksliniai tyrimai orientuoti tik į supažindinimą su garantijos instituto reguliavimo ypatumais, neanalizuojant svarbiausio principo tinkamam banko garantijos veikimui. O užsienio mokslinėje literatūroje, analizuojant įvairią tarptautinės komercinės praktikos problematiką, įskaitant ir banko garantijos veikimo iššūkius, tokių mokslininkų, kaip G. M. Andrews, R. Millett (2011), M. Kurkela (2008), D. Horowitz (2010), ir kitų autorių darbuose yra plačiai

aptariama *solvēt et repete* principo reikšmė ir ypatumai, tačiau juose neskiriama dėmesio atskirų valstybių reguliavimo šiuo klausimu patirčiai išanalizuoti, nėra lyginami nacionalinių sistemų pasiekimai su tarptautiniais standartais, kas ir pagrindžia šio straipsnio naujumą.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti *solvēt et repete* principo ypatumus, reikšmę ir reguliavimo problematiką tarptautinėje komercinėje praktikoje, Lietuvoje ir kitų šalių, kuriose reglamentuojami banko garantijos teisiniai santykiai, teisinėse sistemose.

Tyrimo uždaviniai: 1) atskleisti *solvēt et repete* principo sampratą, reikšmę ir ypatumus tarptautinėje komercinėje praktikoje; 2) išanalizuoti *solvēt et repete* principo reguliavimo ypatumus ir problematiką Lietuvos teisėje; 3) atskleisti *solvēt et repete* principo reguliavimo ypatumus ir problematiką kitų šalių, kuriose reglamentuojami banko garantijos teisiniai santykiai, teisinėse sistemose, ir palyginti su tarptautiniais standartais ir Lietuvos teise.

Tyrimo objektas – *solvēt et repete* principo reguliavimas tarptautinėje komercinėje praktikoje, Lietuvos ir kitų šalių, kuriose reglamentuojami banko garantijos teisiniai santykiai, nacionalinėse teisinėse sistemose.

Tyrimo metodika: atsižvelgiant į mokslinio straipsnio tematiką, tikslus ir uždavinius, taikomi šie tyrimo metodai: 1) *dokumentų analizės metodas* taikytas renkant ir tiriant temos analizei reikšmingus duomenis iš tarptautinės komercinės praktikos dokumentų ir nacionalinių įstatymų; 2) *sisteminės analizės metodas* taikytas kompleksiskai tiriant tarptautinės komercinės praktikos dokumentų nuostatas ir nacionalines teisės normas; 3) *lyginamosios analizės metodas* taikytas gretinant tarptautinius komercinės praktikos standartus su nacionaliniu reguliavimu; 4) *apibendrinimo metodas* taikytas, apibendrinant surinktus ir išanalizuotus tyrimo duomenis bei formuluojant išvadas.

***Solvēt et repete* principo samprata ir ypatumai tarptautinėje komercinėje praktikoje**

Principas *solvēt et repete* yra vienas kertinių banko garantijos instrumento veikimo akmenų, skirtų apibrėžti netradicinį tokios garantijos mokėjimo mechanizmą. Kartu reikia pažymėti, kad jei kiti banko garantiją apibrėžiantys požymiai yra naudojami apibūdinti daugiau ar mažiau visų rūšių garantijas, principas *solvēt et repete* gali būti aptinkamas tik banko garantijos teisiniuose santykiuose. Teisės doktrinoje, siekiant apibrėžti šią garantijos ypatybę, plačiai vartojama frazė „pirmiau sumokėk, vėliau ginčykis“, kuri paprastai apibūdinama kaip lotyniškas posakis „*Solvēt et repete*“. Ši banko garan-

tijos ypatybė grindžiama garanto pareigos sumokėti konkrečią pinigų sumą skolininkui pagal banko garantiją prioritetu prieš kreditoriaus galimybę užginčyti tokį mokėjimą, siekiant sustabdyti tokią garanto prievolės vykdymą pagal banko garantiją ar net galimai paties garanto galimybę atsisakyti vykdyti savo tokią prievolę pagal banko garantiją (Horowitz, 2010). Banko garantija yra traktuojama kaip pirminis ir pagrindinis svertas, užtikrinantis rizikos pasiskirstymą tarp skolininko ir kreditoriaus, t. y. garantas yra izoliuojamas nuo visų kilusių ginčų tarp skolininko ir kreditoriaus, o visų klausimų, susijusių su garantija užtikrinančios prievolės pagrįstumu, sprendimas yra atidedamas vėlesniam momentui – po to, kai garantas sumokės pagal išduotą garantiją (Duthel, 2016). Todėl toks neįprastas mokėjimo pagal banko garantiją mechanizmas ir jo specifiška vis dar įneša nemažai sumaišties komerciniuose santykiuose, ypač mažiau pažangiose nacionalinėse teisėse sistemose.

Detaliau analizuojant *solvet et repete* principo reguliavimo ypatumus, pažymėtina, kad jis nėra *expressis verbis* įtvirtintas tarptautinėje komercinėje praktikoje. Šio principo, kurį individualizuoja ir apibrėžia teisės doktrina, tiesiogiai kaip po tokio neįvardija nei URDG taisyklės, nei UNCITRAL konvencija, nei PECL projekto nustatytas reguliavimas, kurie sudaro banko garantijos teisinių santykių reguliavimo pagrindą tarptautinėje komercinėje praktikoje. Tačiau šis principas atsispindi visose šių aktų nuostatose, pradedant nuo apibrėžiamos pirmo pareikalavimo garantijos sampratos, baigiant kreditoriaus reikalavimo pateikimui ar garanto atsisakymo mokėti garantijoje nurodytą sumą pagrindams.

Vis dėl to ne visose Tarptautinių prekybos rūmų išleistose bendrose sutartinėse taisyklėse yra pripažįstamas šis principas: tiek Bendros taisyklės sutartiniams užtikrinimams (angl. *the Uniform Rules for Contract Bonds*, toliau – URCB taisyklės), tiek Vienodų sutartinių garantijų taisyklės (angl. *the Uniform Rules for Contract Guarantees*, toliau – URCG taisyklės) nepripažįsta šio principo, t. y. jose įtvirtinant garantijos gavėjo teisę pateikti reikalavimą mokėti tik kartu su teismo ar arbitražo galutiniu sprendimu, kuriame pripažintas prievolės pažeidimo faktas, arba su skolininko pateiktu raštišku reikalavimo ir jo sumos dydžio pripažinimu. Tačiau šiuo atveju būtina atkreipti dėmesį į šių taisyklių prigimtį ir reguliavimo specifiką, kadangi URCG taisyklės priimtos, siekiant sureguliuoti nevienodą banko garantijų praktiką, susijusią su kreditorių piktnaudžiavimu šiomis garantijomis, todėl šios taisyklės numatė, kad kreditorius, pateikęs reikalavimą garantui mokėti pagal garantiją, privalėjo pateikti teismo ar arbitražo sprendimą (URCG taisyklių 9 straipsnis). Nors toks

reguliavimas sustiprino skolininkų apsaugą nuo neigiamų kreditoriaus veiksmų, tačiau jis nepatenkino nei kreditoriaus, nei garanto interesų, nes joms nėra būdingas greito ir efektyvaus nuostolių atlyginimo principas, todėl vėliau buvo imtasi priemonių keisti šią situaciją naujomis URCG taisyklėmis. Tuo tarpu URCB taisyklės apskritai yra skirtos reglamentuoti prievolių užtikrinimo būdus bendresniąja prasme, t. y. reguliuojami teisiniai santykiai savo esme labiau artimi laidavimui, kaip išvestinei prievolei iš pagrindinės skolininko ir kreditoriaus prievolės. Taigi nors šiose bendrose taisyklėse nėra pripažįstamas minėtas *solvet et repete* principas, tačiau jos nėra skirtos reguliuoti išimtinai teisinius santykius, susijusius su banko garantija arba pirmo pareikalavimo garantija (kaip nurodoma tarptautinėje komercinėje praktikoje), todėl ypač bankų komercinėje praktikoje jos nėra taikomos (Goode, 2003).

Kai kurie kiti autoriai kalbėdami apie šį principą labiau pažymi ne galimybę ginčyti kreditoriaus reikalavimą pagal banko garantiją, bet išimčių, kylančių iš garantija užtikrintos prievolės, taikymo ribojimą. Šiuo atveju būtina pasakyti, kad tokios išimtys, kurių pagrindu gali būti nevykdoma garanto prievolė sumokėti nustatytą sumą pagal banko garantiją, yra labiau formalios, kadangi bankas turi tik pareigą patikrinti garantui pateiktų dokumentų atitiktį garantijoje nurodytoms sąlygoms, įvertindamas, ar reikalavimas pateiktas tinkama forma, ar tinkamas asmuo, ir įvertindamas banko garantijos galiojimo termino aspektu (Kurkela, 2008). Todėl vizualus dokumentų įvertinimas, nesigilinant į jų autentiškumą, yra pakankamas jų įvertinimui ir sprendimo, ar tenkinti pateiktą kreditoriaus reikalavimą, priėmimui. O pateiktas reikalavimas mokėti negali būti tenkinamas, jei pateikti dokumentai neatitinka konkrečių reikalavimų, net ir tuo atveju, jei kreditorius galėtų įrodyti savo reikalavimo pagrįstumą kitais įrodymais (Kurkela, 2008). Tai laikytinas griežto sąlygų atitikimo principu, kuris nėra šio straipsnio analizės objektas ir plačiau nebus aptariamas. Šiame kontekste tikslinga paminėti ir kai kurių kitų mokslininkų pastebėjimus teisės doktrinoje, kuriais yra keliami svarbūs klausimai dėl pavojaus *solvet et repete* principo tinkamam funkcionavimui. M. Kelly-Louw (2010) pažymi, kad banko garantijos sąlygos, kuriomis yra keliamas reikalavimas kreditoriui kartu su reikalavimu mokėti pagal garantiją pateikti ir reikiamus dokumentus, numatytus pačiame garantijos tekste, kelia realią riziką pažeisti kreditoriaus interesus operatyviai gauti patirtų nuostolių kompensavimą, skolininkui neįvykdžius pagal pagrindinę sutartį prisiimtų įsipareigojimų, kadangi kreditoriui gali kilti nemažai problemų, siekiant operatyviai surinkti visus reikiamus dokumentus reikalavi-

mo pagal banko garantiją pateikimo momentu. Tokia situacija susidaro tuomet, kai kreditorius dėl kompetencijos stokos ar dėl neapdairumo netinkamai įvertina visas garantijos sąlygas, o ypač nepasveria galimybių operatyviai surinkti reikiamus dokumentus, kurie turėtų būti teiktini kartu su reikalavimu garantui pagal banko garantijos sutartį. A. Mugasha (2004) siūlo šių teisinių santykių šalims garantijos tekste ar jos priede suderinti ir numatyti vieną dokumentą, kurio pateikimas atitiktų garantijos sąlygas, o ne visą jų galimą tokių dokumentų sąrašą, kurie alternatyviai gali būti pateikiami garantui. Tai, anot šio autoriaus, padėtų apsaugoti kreditoriaus interesus ir padėti jam priimti sprendimą dėl to, ar tikslinga jam priimti tokią savo interesų užtikrinimo priemonę pagal pagrindinę sutartį. Taigi, ir nepagrįstai griežtų garantijos sąlygų nustatymas, apsunkinantis operatyvų kreditoriaus reikalavimo pagal banko garantiją pateikimą garantui, turi neigiamą reikšmę *solvet et repete* principo funkcionavimui.

Tuo tarpu asmeninio pobūdžio atsikirtimai nėra tai, kas galėtų riboti *solvet et repete* principo taikymą praktikoje, o puikiausias to pavyzdys – priešpriešinių prievolių įskaitymas. Tarptautinėje komercinėje praktikoje vyraujantis požiūris į šį klausimą yra pozityvus, nors ir teisės doktrinoje dėl jo santykio su minėtu principu kyla nemažai diskusijų (žr. Mugasha, 2004; Svarca, 2010; ir kt.). URCG taisyklės šio klausimo detalčiau nereguliuoja, tačiau UNCITRAL konvencija 18 straipsnyje leidžia garantui pasinaudoti priešpriešinių reikalavimų įskaitymo teise, nutraukiant savo mokėjimo prievolę kreditoriui pagal pirmo pareikalavimo garantiją. Taip pat ir PECL projekto 3:103 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kad asmeninio pobūdžio prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonės suteikėjas gali panaudoti gynybos priemones, kuriomis jis disponuoja prieš kreditorių, o komentaro autoriai pažymi, kad šiuo atveju kalbama apie asmeninio pobūdžio atsikirtimus, nevertinant tų atsikirtimų, kuriais disponuoja skolininkas dėl pagrindinės prievolės įvykdymo. Taigi, nors ir faktiškai ir nėra išmokama atitinkama pinigų suma kreditoriui pagal jo pateiktą reikalavimą banko garantijos atveju, tačiau įskaitymu yra, viena vertus, iš garanto gaunama atitinkama nauda, nors ir kitokia forma nei pinigine išraiška, kita vertus – ypač situacijoje, kai kreditoriaus išskolinimas garantui yra jau priverstinio vykdymo stadijoje, pasinaudojant antstolio pagalba, priešpriešinių reikalavimų įskaitymu yra patenkinami kiti svarbūs įstatymo ginami garantui, kaip išieškotojo, interesai.

Trečia ir paskutinė *solvet et repete* principo išimtis, susijusi su kreditoriaus nesąžiningumu, sukelia nemažai problemų praktikoje, kada skolininkas ginčija kreditoriaus reikalavimą mokėti kaip ne-

pagrįstą. Todėl komercinėje praktikoje kyla didelių sunkumų, kaip garantui tinkamai išlaikyti pusiausvyrą tarp minėto principo įgyvendinimo ir skolininko, kaip kliento, interesų patenkinimo, juolab tarp garanto ir skolininko kai kada susiklosčius artimiems net fiduciarinio pobūdžio santykiams (Kelly-Louw, 2010). Vis dėlto tarptautinė bankų praktika šiuo klausimu yra gana griežta ir neleidžia bankams prisiimti didesnės neigiamų pasekmių atsiradimo rizikos, nesilaikant minėto *solvet et repete* principo, jeigu formaliai žiūrint kreditoriaus pateikti dokumentai atitinka pirmo pareikalavimo garantijoje nustatytas sąlygas (Tannan, Mitra, 2015; Wood, 2007). Tokia pozicija yra grindžiama tuo, kad garanto, veikiančio pagal pirmo pareikalavimo garantiją, atsakomybė skolininkui atsiranda tik tuo atveju, kai pats garantas nėra pakankamai atidus ir veikia nerūpestingai ar kai kreditorius akivaizdžiai piktnaudžiauja. Tarptautinė komercinė praktika rodo, kad garantai retai sužino apie akivaizdžios apgaulės faktą ir atsisako laikytis minėto principo, prisiimdami visą iš to galimai kylančią riziką (Tannan, Mitra, 2015; Wood, 2007). Taip pat šiuo atveju nereiktų užmiršti ir kito fundamentalaus sutarčių teisės principo – konsensualizmo principo, kur nemažai vietos šiuose teisiniuose santykiuose paliekama sutarties šalių valiai. Todėl, kaip pažymi G. M. Andrews ir R. Millett (2011), banko garantijų praktikoje galima susidurti su garantijomis, kuriose būna įtraukta sąlyga, jog garantas besąlygiškai įsipareigoja sumokėti kreditoriui net ir tuo atveju, jei jam atlikti šią prievolę bandytų sutrukdyti bet koks kitas asmuo. Tokiais atvejais minėta problema tampa neišsprendžiama.

Taigi, *solvet et repete* principas turi esminę reikšmę apibrėžiant banko garantijos teisinius santykius ir užtikrinant tinkamą jų funkcionavimą, būtent dėl ko šis prievolių užtikrinimo instrumentas tapo populiarus tarptautinėje komercinėje praktikoje. Nors šis principas yra individualizuotas ir apibrėžtas plačiai teisės doktrinoje, tačiau tarptautinės komercinės praktikos dokumentuose ir taisyklėse jis apibrėžtinai tik sisteminės analizės būdu, analizuojant atskiras tarptautinių dokumentų nuostatas.

***Solvet et repete* principo reguliavimo problematika Lietuvos teisėje**

Solvet et repete principo reguliavimo Lietuvos teisėje ypatumų analizė patvirtina, kad jame taip pat *expressis verbis* jis nėra įtvirtintas, nors ir apie jo pripažinimą galima būtų netiesiogiai spręsti iš kai kurių LR CK nuostatų, t. y. iš LR CK 6.92 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto banko garantijos sampratos apibrėžimo: „Banko garantija bankas ar kita kredito įstaiga (garantas) raštu įsipareigoja sumokėti skolininko kreditoriui nustatytą pinigų sumą pagal kreditoriaus

reikalavimą.“ Taip pat šio banko garantijos požymio turinys konkrečiau atskleidžiamas, nagrinėjant sistemingas visas kitas LR CK nuostatas, skirtas reglamentuoti tiek bendrus garantijos instituto klausimus, tiek ir banko garantijos teisinius santykius. Nepaisant tokios lakoniško reguliavimo pozicijos, Lietuvos teismų praktikoje šis principas yra pripažįstamas ir plačiai taikomas, nors tiesiogiai jis taip pat nėra įvardijamas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. birželio 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2005 yra gana detalai išaiškinęs principo *solvet et repete* turinį: „Aplinkybė, kad pagal sutartį garantas įsipareigojo apmokėti vien pagal kreditoriaus reikalavimo pateikimo faktą be jokių išlygų, reiškia garantijos pagal pirmąjį pareikalavimą sudarymą ir garanto duotą besąlyginį išankstinį sutikimą išmokėti reikalaujamas sumas. Garantija pagal pirmąjį pareikalavimą garantas užtikrina kreditoriui jo turtinių interesų rizikos pagal pagrindinę sutartį apsaugą, kartu kreditorius siekia užsitikrinti pakankamai greitą galimų nuostolių pagal pagrindinę sutartį kompensavimą, dėl to garantas privalo išmokėti garantijos sumas per garantiniame rašte nurodytą terminą, jei tokio nėra, – per protingai trumpą terminą.“ Taip pat ir kitose šio teismo nutartyse, kuriose taip pat neišvengiamai yra išdėstomas *solvet et repete* principo turinys, aiškinant banko garantijos turinį ir veikimo mechanizmo ypatumus praktikoje (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004, 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-97/2012 ir kt.).

Būtina kreipti dėmesį į tai, kad kai kurios LR CK įtvirtintos nuostatos galimai net prieštarauja *solvet et repete* principui. Tokia išvada išplaukia iš LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos nuostatos, kur *expressis verbis* numatyta, kad „jeigu garantas sužino, kad garantija užtikrinta pagrindinė prievolė įvykdyta ar pasibaigė kitais pagrindais arba pripažinta negaliojančia, apie tai jis privalo nedelsdamas pranešti kreditoriui ir skolininkui. Po tokio pranešimo gavęs pakartotinį kreditoriaus reikalavimą įvykdyti prievolę, garantas reikalavimą turi patenkinti tik tuo atveju, kai kreditorius pateikia įrodymus, kad prievolė nepasibaigusi ir galioja“. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši nuostata yra įtvirtinta prie garantijos teisinius santykius reglamentuojančių bendrų įstatyminių nuostatų, todėl ji yra taikytina ir specialiai garantijos rūšiai – banko garantijos teisiniams santykiams, todėl tokia šio normos formuluotė ir jos taikymas sukelia nemažai diskusijų, ar nustatytu teisiniu reguliavimu neužkertamas apskritai kelias tinkamam banko garantijos taikymui Lietuvos teisinėje sistemoje.

Remiantis LR CK 6.92 straipsnio 5 dalies nuostata, kreditoriui nustatyta pareiga įrodinėti ga-

rantui, kuris išdavė banko garantiją, kad prievolė nėra pasibaigusi ir neįvykdyta būtų ne kas kita kaip reikalavimas garantui gylintis į skolininko ir kreditoriaus tarpusavio santykius, garantui papildomai nepagrįstai primetant įrodymų tyrėjo funkcijas. Todėl Lietuvos kasacinio teismo formuojamoje teismų praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad tokios nuostatos, suteikiančios teisę garantui neįvykdyti priimtų sutartinių prievolių pagal banko garantiją, taikymo apimtis turėtų būti aiškinamos siaurinamai arba teismo žodžiais tariant: „Atkreiptinas dėmesys į tai, kad UNCITRAL Konvencijos 19 straipsnis, nustatydamas pagrindus atsisakyti apmokėti reikalavimus pagal garantijas, esant tam tikroms aplinkybėms, leidžiančioms įtarti atsakovo nesąžiningumą ar reikalavimo nepagrįstumą, nustato ir reikalavimą, kad šios aplinkybės būtų visiškai aiškios ir neabejotinos ar patvirtintos galiojančiu teismo ar arbitražo sprendimu“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004). Taigi iš viso to darytina išvada, kad LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostatos taikymo apimtis neturėtų būti traktuojama plačiai, o ją reiktų taikyti ir garantui leisti gintis nuo apgaulingai pareikšto reikalavimo tik tais atvejais, kai garantas sužino apie apgaulę, t. y. kai reikalavimas mokėti yra akivaizdžiai apgaulingas ir pateiktas suklastojant dokumentus bei kai kreditorius akivaizdžiai neturi teisės teikti reikalavimo mokėti. Tokios pozicijos laikymosi nuoseklumą galima įžvelgti ir kitose šio teismo nutartyse: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2005 pažymima, kad pagal LR CK 6.90 straipsnio 2 dalį garanto prievolė kreditoriui nepriklauso nuo pagrindinės prievolės, kurios įvykdymui užtikrinti išduota garantija, taigi aplinkybių dėl pagrindinės prievolės neįvykdymo įrodinėjimas išėitų už bylos ginčo dėl garanto prievolės nagrinėjimo ribų. Be to, byloje nebuvo nustatyta, kad kreditorius buvo nesąžiningas ir savo veiksmais sukėlė ar galėjo sukelti aplinkybes, dėl kurių kreditorius įgijo teisę į garantijoje nurodytas sumas, kreditoriaus nesąžiningumas nėra akivaizdus.

Antra vertus, LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata neatitinka vienos iš svarbiausių įrodinėjimo civiliniame procese taisyklių – lot. *probatio incumbit ei qui affirmat, non ei qui negat* – įrodinėti turi tas, kuris ką nors teigia, o ne tas, kuris neigia (Laužikas ir kt., 2003). Įstatymų leidėjas nesivadovauja įrodinėjimo naštos civiliniame procese pasiskirstymo principu, įtvirtintu LR CPK 178 straipsnyje, minėta įstatymine nuostata įrodinėjimo pareigą nuneigti prieš jį pateiktas abejones ir įrodyti, kad prievolė nepasibaigusi ir yra galiojanti, perkėlė ant

kreditoriaus pečių. Iš to išplaukia, kad būtent kreditorius turi labai ribotomis įrodinėjimo priemonėmis (dėl įrodinėjimo dalyko) įrodyti tai, ko galimai niekada nebuvo, ir juolab atsižvelgus į tai, kad pats garantas disponuoja konkrečiais įrodymais, galimai patvirtinančiais garantija užtikrinančio sandorio pažeidimo faktą. Todėl manytina, kad tokia LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta įstatyminė nuostata nepagrįstai apskunkina kreditoriaus galimybę operatyviai patenkinti savo reikalavimą banko garantijos pagrindu.

Taigi, detalesnė LR CK įstatyminių nuostatų, skirtų reglamentuoti banko garantijas, analizė parodė, kad, kaip ir tarptautinėje komercinėje praktikoje, *solvet et repete* principas nėra *expressis verbis* įtvirtintas teisiniame reglamentavime, tačiau apie jo pripažinimą galima spręsti iš atitinkamų LR CK straipsnių visumos ir teismų formuojamos praktikos. Vis dėlto LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata nepagrįstai apskunkina kreditoriaus galimybę operatyviai patenkinti savo reikalavimą banko garantijos pagrindu, todėl jos taikymo apimtis turėtų būti siaurinama, apsiribojant tik garanto atsisakymu mokėti pagal akivaizdžiai apgaulingai pareikštą reikalavimą.

***Solvet et repete* principo reguliavimo ypatumai kitose nacionalinėse teisinėse sistemose**

Nagrinėjamu atveju būtina taip pat įvertinti ir Rusijos teisinės sistemos patirtį, kadangi, kaip jau minėta anksčiau, šios valstybės teisinė sistema nepalieka banko garantijos teisinių santykių reguliuoti tarptautinei komercinei praktikai ir kaip nedaugelis valstybių imasi iniciatyvos ir Rusijos Federacijos civilinio kodekso (toliau – RF CK) 368–379 straipsnio nuostatas skiria sureglamentuoti išimtinai banko garantijos teisinius santykius. RF CK nustatytas reguliavimas labai panašus į LR CK nustatytą ir jau aptartą reguliavimą. Kaip ir LR CK reglamentavimo atveju, *solvet et repete* principas *expressis verbis* neįtvirtintas šiuose RF CK straipsniuose, nors ir apie jo pripažinimą galima būtų netiesiogiai spręsti vien iš RF CK 368 straipsnyje įtvirtintos banko garantijos sampratos apibrėžimo: „Tam, kad galėtų banko garantija, bankas, kredito įstaiga ar draudimo kompanijos (garantai) turi pagal kito asmens (skolininko) prašymą raštiškai įsipareigoti sumokėti kreditoriui atitinkamą sumą pinigų, kreditoriui pateiktus tokį rašytinį reikalavimą mokėti, esant atitinkamoms sąlygoms, nustatytoms paties garanto.“ Taip pat *solvet et repete* principo turinys atsiskleidžia, sistemingai nagrinėjant visas likusias RF CK nuostatas, skirtas reglamentuoti banko garantijos teisinius santykius. Tačiau RF CK nustatytame banko

garantijos teisinių santykių reguliavime galima rasti nuostatą, kuri net prieštarauja *solvet et repete* principo efektyviam veikimui šioje teisinėje sistemoje, jei jis bus taikytinas taip, kaip yra pateikiamas pačiame įstatyme. Ši nuostata yra įtvirtinta RF CK 376 straipsnio 2 dalyje, kurioje *expressis verbis* numatyta, kad jei garantas, anksčiau nei kreditorius pateikęs reikalavimą, sužinojo, kad garantija užtikrintas pagrindinis įsipareigojimas buvo įvykdytas visiškai ar atitinkama jo dalis, ar nutraukta kitais pagrindais ar pripažintas negaliojantis, tai jis įpareigotinas nedelsiant informuoti apie tai skolininką ir kreditorių. Pakartotinis kreditoriaus reikalavimas po tokio jo informavimo turėtų būti garanto patenkintas. Akivaizdu, kad ši RF CK norma įtvirtina tokią pat netinkamą taisyklę, kaip ir esančią LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje, todėl iškyla poreikis ją tikslinti prieš tai numatytais pagrindais, t. y. šios teisės normos taikymo apimtis turėtų būti traktuotina siauriau, garantui leidžiant gintis tik nuo apgaulingai pareikšto reikalavimo ir tik tais atvejais, kada garantas sužino apie kreditoriaus nesąžiningumą. Pažymėtina, kad Rusijos teisės doktrinoje dėl šios įstatyminės nuostatos paskirties mokslininkų nuomonės yra gana vienodos, jos taikymą iš esmės siejant su kreditoriaus nesąžiningais veiksmais. Todėl O. Ruzakovos ir L. Michejevovos (Ружакова, Михеева, 2010) nuomone, tokia įstatyminė nuostata yra iš esmės apsaugoma tiek kreditoriaus, tiek ir skolininko interesai, nes galimos situacijos, kai kreditorius gali nežinoti, kad skolininkas įvykdė savo prievolę pagal pagrindinę sutartį tinkamai (pvz., skolininkas pervedė reikiamą sumą į kreditoriaus banko sąskaitą, tačiau tuo momentu, kai buvo pateiktas reikalavimas apmokėti pagal garantiją, pinigai į banko sąskaitą dar nebuvo pervesti banko ir kt.). Tačiau dėl kitų garanto galimų žingsnių Rusijos teisės doktrinoje mokslininkų nuomonės išsiskiria, kadangi I. Ajušejeva, O. Vagina, I. Andrejevas (Аюшеева, Вагина, Андреев, 2016) palaiko tokią šios nuostatos formuluotę ir išreiškia aiškų nesutikimą su teismine praktika, kuri suteikia garantui teisę netenkinti kreditoriaus reikalavimo ir nemokėti pagal banko garantiją, esant nesąžiningiems kreditoriaus veiksams, kadangi, jų nuomone, tik teismas yra kompetentingas tirti pagrindinio sandorio šalių pateiktus dokumentus ir priimti sprendimą, ar skolininkas garantija užtikrintą prievolę įvykdė tinkamai. Kiti autoriai, kaip N. Muravickaja ir A. Rimovas (Муравицкая, Римов, 2002), siūlo tiesiog RF CK 376 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą nuostatą pašalinti iš RF CK reguliavimo, siūlydami į šią situaciją žvelgti paprasčiau, t. y. jeigu garantija užtikrinta prievolė jau įvykdyta arba nutraukta, arba teismo pripažinta negaliojančia, nėra jokio tikslo spręsti klausimo dėl jos užtikrinimo būtinumo. Tokios tei-

sės doktrinos diskusijos tik patvirtina būtinybę remtis pirmiau išdėstyta RF CK 376 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos nuostatos tikslinimo galimybe, ją efektyviai panaudojant ir sureguliuojant svarbų klausimą dėl kreditoriaus apgaulės, todėl nepritartina ir tokiam destruktiviam Rusijos mokslininkų požiūriui naikinti šią nuostatą. Juolab nežiūrint į įstatymų leidėjo valią, teisminę praktiką, kaip atkreipia dėmesį L. Nigmatulina (Нигматулина, 2004), nuėjo kitu keliu, patvirtinančiu būtinybę tikslinti minėtą įstatyminę nuostatą – RF Aukščiausiojo arbitražinio teismo prezidiumo sprendimu pažymima, kad tuo atveju, kai skolininkas patenkina kreditoriaus reikalavimus, taip pat gauna mokėjimą pagal banko garantiją iš garanto, jis veikia nesažiningai ir todėl turi būti įgyvendintas teisingumas, leidžiant garantui nesivadovauti tokia nuostata.

Vengrijos reguliavimo patirtis šiuo klausimu yra šiek tiek besiskirianti nuo minėtos Lietuvos ir Rusijos situacijos. Vengrijos civilinis kodeksas (toliau – Vengrijos CK) *solvet et repete* principą reguliuoja tokiu pat būdu, kaip ir minėti Lietuvos ir Rusijos įstatymai, t. y. Vengrijos CK 6:431–6:438 skirsniai yra skirti reglamentuoti vadinamosios garantijos teisinius santykius, kurie savo esme atitinka banko garantiją Lietuvos teisėje ir banko garantiją tarptautinėje komercinėje praktikoje. Šiose įstatyminėse nuostatose *expressis verbis* taip pat neįtvirtina šio banko garantijai reikšmingo principo nacionalinėje teisėje, o jo pripažinimas ir egzistavimas gali būti pagrįstas šių įstatymo skirsnių sisteminė analize. Tačiau kai kurios šiuo metu galiojančios Vengrijos CK teisinės nuostatos yra svarbesnės nei kitos, nes jose pateikiamos garanto gynybos apribojimų ir atsisakymo mokėti pagal banko garantiją taisyklės, sustiprinančios *solvet et repete* principo veikimą, t. y. Vengrijos CK 6:432 skirsnio 1 dalyje nustatyta, kad „garantas negali remtis tais pačiais prieštaravimais, kuriuos skolininkas gali pareikšti kreditoriui“, o Vengrijos CK 6:435 skirsnio 1 dalyje numatyta, kad „garantas privalo sumokėti pagal garantiją, jei kreditorius pateikė raštišką prašymą sumokėti, griežtai laikantis reikalavimų, nurodytų garantijos pareiškime“, taip pat akivaizdžiai nesažiningo mokėjimo reikalavimas yra įtvirtintas šio teisės akto 6:436 skirsnyje. Taigi toks nacionalinis teisinis reguliavimas sudaro tinkamas sąlygas sustiprinti *solvet et repete* principą Vengrijos nacionaliniame banko garantijos reglamentavime.

Čekijos Respublikos patirtis nagrinėjamu klausimu taip pat yra svarbi, kadangi tokia situacija šiame teisiniame reguliavime, palyginti su pirmiau paminėtais Lietuvos ir Rusijos įstatymais, yra visiškai kitokia. Vienintelis sutampantis visų šių nacionalinių teisinių sistemų momentas yra tai, kad *sol-*

vet et repete principas nėra *expressis verbis* įtvirtintas nacionaliniuose įstatymuose, o jo pripažinimas ir egzistavimas gali būti pagrįstas Čekijos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Čekijos CK) 2029–2039 skirsnių sisteminė analize. Tačiau šiame reglamente yra keletas svarbių taisyklių, kurios išsamiai riboja gynybos priemonių naudojimą, o kartu turi esminę reikšmę *solvet et repete* principo tinkamam funkcionavimui, t. y. Čekijos CK 2034 skirsnio 1 dalyje yra numatyta, kad „garantas gali panaudoti prieš kreditorių tik tokias gynybos priemones, kurios yra leidžiamos pagal garantijos dokumentą“, tačiau Čekijos CK 2035 skirsnio 2 dalyje numatyta, kad „jeigu garantijos dokumente nenurodyta kitaip, garantas negali panaudoti tokius teisių gynimo būdus prieš kreditorių, kuriuos skolininkas turėtų teisę naudoti prieš kreditorių“. Šios Čekijos CK nuostatos nėra tinkamos pagal prieš tai analizuotuose tarptautiniuose dokumentuose pateiktą banko garantijos pobūdį, nes jos nepagrįstai leidžia garantui naudoti gerokai platesnį spektrą gynybos būdų prieš kreditorių, atsisakant mokėti pagal tokią garantiją, neapsiribojant kreditoriaus galimu piktnaudžiavimu ar apgaule, jei tokie garanto atsisakymo pagrindai yra tiesiogiai numatyti tokios garantijos tekste. Kita vertus, tokia Čekijos CK teisinė nuostata neturėtų daryti neigiamos įtakos šalių interesams ir jos neturėtų nepagrįstai apriboti *solvet et repete* principo taikymą, nes šiuo atveju reikšmingas svertas yra kreditorius, kuris gali išreikšti savo poziciją, priimdamas tokią garantiją su konkrečiais atsisakymo mokėti pagal ją pagrindais arba atsisakydamas tai padaryti.

Latvijos teisinio reguliavimo praktika nagrinėjamu atveju kelia pagrįstų abejonų dėl galimybės apskritai veikti *solvet et repete* principui. Kaip ir prieš tai aptartuose tarptautiniuose dokumentuose bei Lietuvos ir Rusijos nacionaliniuose reguliavimuose nagrinėjamu klausimu, Latvijos Respublikos civilinio įstatymo (toliau – LR CĮ) nuostatose, skirtose reglamentuoti garantijos teisinius santykius, nėra tiesiogiai numatyta įstatyme *solvet et repete* principas. Situaciją sunkina ir tai, kad kai kurios nuostatos tiesiogiai prieštarauja šios garantijos principo veikimui, t. y. tokią išvadą galima daryti ypač remiantis LR CĮ numatytais garanto teises reglamentuojančiomis nuostatomis – LR CĮ 1701 skirsnis, nustatantis teisę garantui panaudoti visas gynybos priemones prieš kreditorių, kaip ir skolininkui, ar šio įstatymo 1702 skirsnis, nustatantis teisę garantui prašyti kreditoriaus nukreipti savo reikalavimą pagal garantiją į skolininką (su tam tikromis išimtimis dėl vengimo atlikti prisiimtą prievolę). Šios LR CĮ nuostatos iš esmės įpareigoja garantą būti aktyviu galimo ginčo tarp skolininko ir kreditoriaus dalyviu, domėtis vidiniais skolininko ir kreditoriaus santykiais ir atsto-

vauti skolininko interesams, kadangi priešingu atveju LR CĮ 1706 skirsnis nustato pasekmes tuo atveju, jei garantas sumokėjo pagal garantiją gera valia, nepasinaudodamas jam žinomomis gynybos priemonėmis ir prieštaravimais be skolininko sutikimo.

Galiausiai, Latvijos civilinio įstatymo (toliau – Latvijos CĮ) teisiniame reglamentavime yra numatytos dvi garantijos rūšys, priklausomai nuo garanto atsakomybės kreditoriui pobūdžio (lat. *nekspromisorisks galvojums ir ekspromisorisks galvojums*). Vienomis garantijomis garantas besąlygiškai įsipareigoja įvykdyti savo įsipareigojimus pagal garantiją, kitomis – tik esant tam tikroms sąlygoms, tai priklauso nuo garantijos teisiniuose santykiuose dalyvaujančių garantų skaičiaus (Čakste, 2011). Tokiai garantijos teisinių santykių kvalifikacijai pagrindo suteikia Latvijos CĮ 1702 skirsnis, apibrėžiantis šias abi garantijos rūšis. Kalbant konkrečiai apie kiekvieną iš šių garantijos rūšių, paprastosios garantijos (lat. *neekspromisorisks galvojums*) atveju, remiantis šiuo LR CĮ skirsniu, kreditoriui pateikus reikalavimą pagal garantiją, garantas gali prašyti kreditoriaus, kad jis pirmiausia siektų patenkinti savo reikalavimą, kreipdamasis į skolininką, jei kreditoriaus reikalavimas gali būti taip pat sėkmingai ir lengvai patenkintas skolininko. Be to, siekiant, kad kreditorius nereikštų beatodairiškai savo reikalavimo pagal garantiją garantui, ši įstatyminė nuostata įpareigoja garantą ne tik įrodyti minėtą aplinkybę, kad jis savo reikalavimo negali sėkmingai patenkinti iš skolininko, bet ir įrodyti esant kitoms būtinos aplinkybėms, numatytomis Latvijos CĮ 1702 skirsnio 2 dalyje ir 1703 skirsnyje, kurios eliminuoja tokią garanto teisę reikalauti nukreipti kreditoriaus reikalavimą į skolininką (Kalniņš, 2011). Taigi, jei garantas nori, kad jo reikalavimas būtų patenkintas tiesiogiai garanto, jis turi įrodyti šias aplinkybes, išplaukiančias iš šių straipsnių: 1) skolininkas negali patenkinti kreditoriaus reikalavimo pagal garantiją; 2) garantas yra įsipareigojęs įvykdyti garantijoje numatytą prievolę; 3) skolininko buvimo vieta yra nežinoma ar garantas negali nurodyti šios informacijos; 4) skolininkas buvo pripažintas nemokiu faktiškai ir pradėtos atitinkamos procedūros su jo turtu (Kalniņš, 2011). Kaip matyti, kreditoriui yra užkraunama papildoma pareiga įrodinėti aplinkybes dėl skolininko negalėjimo patenkinti jo reikalavimų pagal garantiją tam, kad jo reikalavimas pagal tokią garantiją galėtų būti pateiktas garantui vykdyti. O besąlyginės garantijos atveju (lat. *ekspromisorisks galvojums*), remiantis Latvijos CĮ 1702 skirsnio 2 dalimi, kreditorius turi teisę pateikti reikalavimą pagal garantiją tiesiogiai garantui ir jį turi būti vykdytina paties garanto, kuris neturi teisės nukreipti kreditorių siekti savo reikalavimo patenkinimo į skolininką, jei garantas aiškiai siekia išvengti savo įsipareigojimų pagal garantiją arba

jei garantas prisiima atsakomybę įvykdyti garantija užtikrintą prievolę vietoj skolininko (Čakste, 2011). Tai rodo Latvijos teisinio reglamentavimo, skirto garantijos teisiniams santykiams, ne tik stiprų atotrūkį nuo tarptautinių standartų, kuriuos apibrėžia darbe analizuojami tarptautiniai dokumentai, bet ir iš esmės kliudo tinkamai funkcionuoti banko garantijos teisiniams santykiams šioje nacionalinėje teisės sistemoje, juolab jei bus siekiama tokius tarptautinius standartus aiškinti nacionalinės teisės plotmėje. Nei vienu iš minėtų garantijos rūšių atveju negalės būti įgyvendinamas tokios garantijos veikimo mechanizmas, grindžiamas *solvet et repetet* principu, garantui siekiant operatyvaus ir efektyvaus nuostolių atlyginimo pagal garantiją, kas yra laikytina kertiniu akmeniu, kalbant apie banko garantijos veikimo mechanizmą. Nors besąlyginės garantijos atveju yra suteikiama kreditoriui teisė pateikti reikalavimą sumokėti pagal garantiją tiesiogiai garantui, tačiau net ir tuo atveju Latvijos CĮ 1701 skirsnis suteikia jam teisę naudoti visas gynybos priemones ir argumentus prieš kreditorių, kurie priklauso skolininkui, su tam tikromis išimtimis.

Taigi, apibendrinant *solvet et repete* principo reguliavimo patirtį kitose nacionalinėse teisės sistemose, kuriose yra numatytas specialus įstatyminis reglamentavimas, skirtas banko garantijos teisiniams santykiams, darytina išvada, kad jose šis principas taip pat, kaip ir tarptautinėje komercinėje praktikoje, nėra *expressis verbis* įtvirtintas teisiniame reglamentavime, o atitinkamose įstatyminėse nuostatose šio principo taikymas dažniausiai yra nepagrįstai susiaurinamas, keliant grėsmę jo tinkamam funkcionavimui. Analizė parodė, kad būtent Vengrijos reguliavimo patirtis nagrinėjamu atveju yra reikšmingesnė, numatant garanto atsisakymo mokėti pagal banko garantiją taisykles, gerokai sustiprinančias *solvet et repete* principo veikimą, o Latvijos teisinio reguliavimo praktika kelia pagrįstų abejonių dėl galimybės apskritai veikti šiam principui, atitinkamoms įstatyminėms nuostatoms užkertant kelią minėto principo veikimui.

Išvados

Solvet et repete principas grindžiamas garanto prievolės sumokėti pagal banko garantiją prioritetu prieš skolininko galimybę ginčyti tokį mokėjimą, dėl ko jis yra išimtinai būdingas tik banko garantijai ir turi esminę reikšmę užtikrinant tinkamą jos funkcionavimą. Nors šis principas yra individualizuotas ir plačiai analizuojamas teisės doktrinoje, tačiau analizuotuose tarptautinės komercinės praktikos dokumentuose šis principas apibrėžtinai tik sisteminės analizės būdu, analizuojant atskiras tarptautinių dokumentų nuostatas.

Detalesnė LR CK įstatyminių nuostatų, skirtų reglamentuoti banko garantijas, analizė parodė, kad kaip ir tarptautinėje komercinėje praktikoje *solvet et repete* principas nėra *expressis verbis* įtvirtintas teisiniame reglamentavime, tačiau apie jo pripažinimą galima spręsti iš atitinkamų LR CK straipsnių visumos ir teismų formuojamos praktikos. Vis dėlto LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata nepagrįstai apskundžia kreditoriaus galimybę operatyviai patenkinti savo reikalavimą banko garantijos pagrindu, todėl jos taikymo apimtis turėtų būti siaurinama, apsiribojant tik garanto atsisakymu mokėti pagal akivaizdžiai apgaulingai pareikštą reikalavimą.

Solvet et repete principo reguliavimo kitose nacionalinėse teisinėse sistemose su specialiu banko garantijos įstatyminiu reglamentavimu ypatumų analizė parodė, kad šis principas, kaip ir tarptautinėje komercinėje praktikoje, nėra *expressis verbis* įtvirtintas teisiniame reglamentavime, o atitinkamose įstatyminėse nuostatose šio principo taikymas, kaip ir Lietuvos teisėje, dažnu atveju yra nepagrįstai susiaurinamas, tokiu būdu keliant grėsmę jo tinkamam funkcionavimui. Analizuotose šalyse nagrinėjamu aspektu yra reikšmingesnė būtent Vengrijos reguliavimo patirtis, numatanti garanto atsisakymo mokėti pagal banko garantiją taisyklės, gerokai sustiprinančias *solvet et repete* principo veikimą, o Latvijos teisinio reguliavimo praktika kelia pagrįstų abejonių dėl galimybės apskritai veikti šiam principui, atitinkamoms įstatyminėms nuostatoms užkertant kelią minėto principo veikimui.

Literatūra

Mokslinė literatūra

1. Ambrasienė, D., Baranauskas, E., Bublienė, D., ir kt. (2006). *Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
2. Andrews, G. M., Millett, R. (2011). *Law of Guarantees*. N.Y.: Sweet & Maxwell.
3. Brindle, M., Cox, R. (2004). *Law of Bank Payments*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell.
4. Čakste, K. (2011). *Civiltiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC.
5. Duthel, H. (2016). *Letter of Credit - Bank Guarantees - Bill of Exchange (Draft) in Letters of Credit*. New York: Oxford University Press.
6. Goode, R. (2003). *Legal Problems of Credit and Security*. 3rd ed. London: Sweet Maxwell.
7. Horowitz, D. (2010). *Letters of Credit and Demand Guarantees: Defences to Payment*. Oxford: OUP Oxford.
8. Juodka, R. (2006). *Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės: monografija*. Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykla, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
9. Kalniņš, E. (2011). Galvojama kā akcesoriska saistība. *Jurista Vārds*, 19 (666).

10. Katkus, V. (2002). *Šiuolaikinės bankininkystės principai*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas.
11. Kelly-Louw, M. (2010). International measures to prohibit fraudulent calls on demand guarantees and standby letters of credit. *Journal of international commercial law*, 1 (1).
12. Kurkela, M. (2008). *Letters of credit and bank guarantees under international trade law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press.
13. Laužikas, E., Mikelėnas, V., Nekrošius, V. (2003). *Civilinio proceso teisė*. I dalis. Vilnius: Justitia.
14. Mikelėnas, V. (2003). *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia.
15. Mugasha, A. (2004). Enjoining the Beneficiary's Claim on a Letter of Credit or Bank Guarantee. *Journal of Business Law*, 5, 515–538.
16. Svarca, I. (2010). *First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller.
17. Šatas, J. (2004). Garantijos esant komerciniams santykiams: principai ir praktika. *Juristas*, 1–2.
18. Tannan, M. L., Mitra, M. (2015). *Banking Law*. 1st ed. N.Y.: Lexis Nexis.
19. Wood, R. (2007). *Law and practice of international finance: international Loans, Bonds, Guarantees, Legal opinion*. 2nd ed. London: Sweet & Maxwell.
20. Люшеева, И. З., Вагина, О. В., Андреев, И. А. (2016). *Гражданское право. Учебник*. Том 2. Москва: Проспект.
21. Муравицкая, Н. К., Римов, А. В. (2002). Банковские гарантии. *Главбух*, 16.
22. Нигматулина, Л. Б. (2004). Гарант – специальный субъект банковской гарантии. *Юридический мир*, 12.
23. Рузакова, О., Михеева, Л. (2010). Залог, банковская гарантия и другие способы обеспечения исполнения обязательств. Постатейный комментарий главы 23 Гражданского кодекса Российской Федерации. Москва: Статут.

Teisės aktai ir tarptautiniai dokumentai

24. Bendros pagrindų sistemos projektas: Europos teisės principai asmeninių prievolių užtikrinimo srityje (angl. *Independent personal security. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*). Prieiga internete: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcf_r_outline_edition_en.pdf.
25. Čekijos Respublikos civilinis kodeksas (Zákon občanský zákoník). *Občanské právo*, 89/2012. Prieiga internete: <http://www.czechlegislation.com/en/89-2012-sb>.
26. Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos patvirtinta Konvencija „Dėl nepriklausomų garantijų ir akreditavimų“ (angl. *United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit*). Prieiga internete: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/guarantees/guarantees.pdf>.

27. Latvijos Respublikos civilinis įstatymas. *Valdības Vēstnesis*, 41, 1992-12-22. Prieiga internete: www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/The_Civil_Law.doc.
28. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.
29. Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). *Российская газета*, 38, 1996-02-24. Prieiga internete: <http://docs.cntd.ru/document/9027690>.
30. Tarptautinių prekybos rūmų patvirtintos Vienodų garantijų pagal pareikalavimą taisyklės (angl. *ICC Uniform Rules for Demand Guarantees*). *International Chamber of Commerce Publication*, 758, 2010.
31. Tarptautinių prekybos rūmų patvirtintos Bendros taisyklės sutartiniams užtikrinimams (angl. *ICC Uniform Rules for Contract Bonds*). *International Chamber of Commerce Publication*, 524, 2000.
32. Tarptautinių prekybos rūmų patvirtintos Vienodų sutartinių garantijų taisyklės (angl. *ICC Uniform Rules for Contract Guarantees*). *International Chamber of Commerce Publication*, 325, 1978.
33. Vengrijos civilinis kodeksas (A Polgári Törvénykönyvrő). *Magyar Közlöny*, 2013-02-26, 31. Prieiga internete: https://tdziegler.files.wordpress.com/2014/06/civil_code.pdf.
34. Antroji pasaulinės finansų krizės banga yra visai šalia (*The Second Wave of the Global Financial Crisis Is Just around the Corner*). *Strategic Culture foundation*. Prieiga internete: <http://www.strategic-culture.org/news/2015/03/06/second-wave-global-financial-crisis-just-around-the-corner.html>.
35. Koronavirusas: kas yra antroji banga ir ar ji ateina? (*Coronavirus: What is a second wave and is one coming?*). BBC. Prieiga internete: <https://www.bbc.com/news/health-53113785>.
36. Koronavirusas: vaizdinis ekonomikos poveikio vadovas. (*Coronavirus: A visual guide to the economic impact*). BBC. Prieiga internete: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2005.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-97/2012.

Kiti šaltiniai

Nemeikšis, G.

Bank Guarantee: Significance and Regulation Issues of the *solvet et repete* Principle

Summary

Global economic crises, pandemic outbreaks have negative impacts not only on national economic indicators but also on the global economy, forcing businesses to suspend their activities or even close down. Therefore, upon such relations where the creditor's confidence in the debtor has significantly decreased, the additional security of the assumed obligations becomes the factor, which enables not only the emergence of new civil legal relations but also the reduction of risk of unfulfilled agreement. For this reason, the choice of bank guarantee, as the most effective measures of the enforcement of obligations because of the *solvet et repete* principle become one of the most relevant issues and its demand is rising all over the world. So, this reach paper analyses three main sources of international commerce practice, which define and form the basis of bank guarantee: *United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit*, *ICC Uniform Rules for Demand Guarantees* and *Draft Common Frame of Reference. Principles of European law. Personal security*. Such tendencies of unification of bank guarantee practice in international commerce practice determine the objective necessary to analyse the compliance of the special legal regulation

of bank guarantee provided in Lithuanian law with the standards set by international commerce practice, but limiting this research analysis only to the *solvet et repete* principle, which is specific only to bank guarantee and it is essential for the proper functioning of such a guarantee. Moreover, in order to obtain more detailed results of such analysis, the research analyses Lithuanian legal regulation practice on the issue in the context of the regulation practice of several other states with specific regulation of bank guarantee.

Problematic situation: although the *solvet et repete* principle is a necessary basis for the proper functioning of a bank guarantee, its significance and peculiarities are emphasized in international commerce practice and legal doctrine, but Lithuanian legal doctrine does not pay any attention to this issue, considering the fact that national regulation provides separate legal provisions for a bank guarantee.

The novelty of the topic: the limited research of Lithuanian legal doctrine does not analyse peculiarities of the *solvet et repete* principle and Lithuanian legal regulation on this question in comparison with international commerce practice and the relevant regulation practice of

other countries. The legal provisions of the Civil Code of the Republic of Lithuania on bank guarantee are commented mostly in publications dedicated to the study process, that analyse in general the methods of securing obligations or international settlements, or even in the commentary of this Civil Code. However, such studies are focused only on the general introduction to peculiarities of guarantee regulation without analysing the most important principle for the proper functioning of bank guarantee.

The purpose of the research is to analyse the peculiarities and regulation issues of the *solvet et repete* principle in international commercial practice, the legal systems of Lithuania, and other relevant countries with specific bank guarantee regulations.

The objectives of the research: 1) to reveal the concept and peculiarities of the *solvet et repete* principle in international commercial practice; 2) to analyse the peculiarities and regulation issues of the *solvet et repete* principle in Lithuanian law; 3) to reveal the regulation peculiarities of the *solvet et repete* principle in other countries with specific bank guarantee regulations and to compare it with international standards and Lithuanian law.

The research methodology: taking into account the topic, purpose and objectives of this article, the following research methods were applied: 1) the document analysis method was applied in collecting and researching data relevant to the analysis topic from international commerce practice documents and national laws; 2) the systematic analysis method was applied in the comprehensive examination of provisions of international commercial practice documents and national legal norms; 3) the comparative analysis method was applied in comparison of standards of international commerce practice with national regulations; 4) the generalization method was applied in summarizing the collected and analysed research data and formulating conclusions.

Conclusions of the research: 1) the *solvet et repete* principle is based on the priority of the guarantor's obligation to pay under a bank guarantee over the debtor's ability to challenge such a payment, which is unique to the bank guarantee and essential for its proper functioning. Although this principle is individualized and analysed widely in legal doctrine, however, in analysed documents of international commerce practice this principle can be defined only by systematic analysis of separate provisions of analysed international documents. 2) A detailed analysis of the legal provisions of the Civil Code of the Republic of Lithuania on bank guarantee regulation showed that, as in case of international commerce practice, the *solvet et repete* principle is not *expressis verbis* set in legal regulation, but it can be seen from entire of relevant legal provision of this code and case law. However, the legal provision in Paragraph 5 of Article 6.92 of this Code complicates unreasonably the creditor's ability to satisfy quickly his claim under bank guarantee, therefore its scope should be limited to the guarantor's refusal to pay under bank guarantee only in case of a manifestly fraudulent claim. 3) The analysis of regulation peculiarities of the *solvet et repete* principle in other national legal systems with special bank guarantee legislation has shown that this principle is not *expressis verbis* set in legal regulation as in case of international commerce practice, and often the relevant national legal provisions restrict unreasonably the application of this principle, as a case of Lithuanian law, thus endangering its proper functioning. The Hungarian regulation practice is more significant than other analysed countries, because its law provides specific rules for the guarantor's refusal to pay under bank guarantee, that strengthen significantly the *solvet et repete* principle, while Latvian regulation practice raises reasonable doubts regarding the proper operation of this principle, because of preventing nature of relevant legal provisions.

Keywords: bank guarantee, first demand guarantee, obligations enforcement, *solvet et repete* principle.